



## GIDA FİYAT ŞOKLARININ KÜRESEL ETKİLERİ



**Dr. Ahmet Yağmur ERSOY\***

### Öz

Çalışmamızda küresel gıda fiyatlarında son dönemde görülen artışların ekonomik etkilerinin ifade edilmesine çalışılmıştır. Bunun için gıda krizine yol açan etmenler kuramsal olarak ortaya konmuş, gıda krizi kavramı tanımlanmış ve gıda fiyatlarındaki yükselişler dönemsel olarak karşılaştırmalı bir biçimde ifade edilmiştir. Çalışmamızda amaç gıda krizine yol açan nedenlerin ortaya konulması ve krizden çıkış için politika önerilerinde bulunulmasıdır.

**Anahtar kelimeler:** Gıda krizi, Gıda Fiyat Şokları, Gıda Politikası

## GLOBAL EFFECTS OF FOOD PRICE SHOCKS

### Abstract

In our study, the recent increases in global food prices has sought to Express the economic impact. It has been demonstrated theoretically forthe factors causing the foodcrisis, foodcrisis and food pricerises periodically defined concept expressed in a comparative manner. Definition of the aim of ourstudy the factors that lead to food crisis and denotes providing policy recommendations for over coming the crisis.

**KeyWords:** FoodCrisis, FoodPriceShocks, FoodPolicy

### 1. Giriş

2008 yılında baş gösteren gıda fiyatlarındaki artış pek çok ülkeyi yıkıcı bir biçimde etkiledi. 2008 yılının Mart ayında küresel buğday fiyatları, %130, pirinç fiyatları ise %70 oranında arttı [1]. Dünyanın pek çok yerinde yoksulluk ve açlık sorunu olarak görülen gıda arzı yetersizliği küresel fiyatların hızla artması sonucu gıda krizi olarak ele alınmaya başlandı. Conceiao ve Mendoza (2009), gıda krizinin nedenlerini uluslararası ve yerel olmak üzere iki ana kısma ayırmışlardır. Uluslararası nedenleri, kısa ve orta vadeli olarak; finansal spekülasyonlar, yüksek petrol fiyatları ve yanlış devlet politikaları, orta ve uzun vadeli olarak ise; gıda ve enerji talebindeki artış ve genişleme ve iklim değişikliği olarak belirtmişlerdir.

\* Sakarya Üniversitesi, [ayersoy@sakarya.edu.tr](mailto:ayersoy@sakarya.edu.tr)



Yerel nedenleri ise, daha çok orta ve uzun vadeli olarak; yoksulluk ve eşitsizlik, düzgün çalışmayan piyasalar, düşük tarımsal üretim, çevresel bozulma, borç fazlalığı, zayıf yönetim vb. olarak ifade etmişlerdir. Kanaatimizce yukarıda sayılan nedenler arasında en önemli yere sahip olan çevresel nedenlerdir. Gittikçe azalan su düzeyi ve küresel ısınma dünya çapında gıda üretimini kısıtlayan en önemli faktörlerdir.

Gıda krizinden en çok net gıda ithalatçısı konumunda olan düşük gelir grubundaki ülkeler etkilenmiştir. Bu tarz ülkelerin dış gıda arzına olan bağımlılıkları onları da fiyat şokları karşısında kırılgan hale getirmektedir. Çoğu gelişmekte olan ülkenin hane halklarının büyük kısmını düşük gelirli oluşturur. Düşük gelirli hane halklarının tüketim harcamalarının en büyük kısmını da gıda tüketimi harcamaları oluşturduğu için, nüfusunun çoğunluğu fakir olan gelişmekte olan ülkeler gıda fiyat artışlarına karşı oldukça hassastırlar. Gerçi yoksulluk ve eşitsizlik sadece Bolivya ve Kongo (yoksulluk oranları sırasıyla, %60,1 ve %71,3, Gini katsayıları<sup>1</sup> yine sırasıyla, 57,3 ve 44,4) gibi düşük gelir grubundaki ülkeler için söz konusu değildir, ayrıca Güney Afrika (yoksulluk oranı %23 ve Gini katsayısı 57,8) gibi orta gelir grubundaki ülkelerde de bu durum söz konusu olabilmektedir<sup>2</sup>.

Sanayileşmiş ve hızlı büyümekte olan ülkelere bakıldığında bu tip ülkelerde gıda fiyatlarının kişi başına düşen gelirden daha düşük seviyede artış gösterdiği görülebilir. Son 40 yıl itibari ile orta gelir grubundaki ülkelerde kişi başına GSYİH gıda fiyatlarından daha hızlı artmıştır. Fakat düşük gelir grubundaki ülkeler için aynı şeyi söylemek mümkün değildir (Conceiao ve Mendoza, age, sf.1164). Burada dikkat etmemiz gereken nokta gıda fiyat şoklarına karşı kırılganlık gıdanın yurtiçinde üretilip üretilmediğinden ziyade ülkenin gelir seviyesiyle ilgilidir. Hem gıda ithalatçısı hem de gıda ihracatçısı ülkeler gıda fiyat şoklarına karşı kırılgan olabilirler, burada önemli olan gıda maddelerinin ne miktarda üretilmediği değil nüfusun tamamına yetecek kadar elde edilip edilemediğidir.

Besin kaynakları ile insan ve yerleşim arasında doğrudan ilişki vardır. Hatta besin kaynaklarının büyüklüğü veya besin üretim kapasitesi, barınabilecek nüfus büyüklüğünü belirler. Çünkü, düşük besin üretim düzeyi, fazla miktarda nüfusun beslenmesine müsaade etmez. Kötü beslenmekten veya yarı açlıktan dolayı hastalıklara, özellikle salgın hastalıklara yakalanma riski artar, ölümler çoğalır ve nüfus besin kaynaklarının besleyebileceği düzeye düşer [2].

## 2. Teorik Altyapı

Turgot'unsöylediği gibi; dünya, tüm zenginliğin her zaman ilk ve tek kaynağıdır ve toprağın işlenmesi sonucu tüm geliri yaratan odur. Fizyokratlar da merkantilistler gibi servetin kaynağını aramışlar ve servetin mübadeleden değil tarımsal üretimden kaynaklandığı

<sup>1</sup>Gini katsayısı bir ülkede milli gelirin dağılımının adaletli olup olmadığını ölçmeye yarayan bir katsayıdır. Burada "0" değeri saf eşitliği ifade ederken, "100" değeri saf eşitsizliği ifade etmektedir.

<sup>2</sup> UNDP, "Human Development Report 2011", PalgraveMacMillan, New York, 2011, Tablo: 3, sf.135-138, Tablo: 5, sf.143-145



sonucuna ulaşmışlardır. Nüfus ve bu nüfusu besleyecek gıda maddeleri arasında problemleri bir ilişki olduğu, birinci baskısını 1798’de gerçekleştirdiği “An Essay on the Principle of Population” (Nüfus Artışı Hakkında Araştırma) adlı eseri ile Thomas Malthus tarafından ortaya konmuştur. Malthus’a göre uygun şartlarda nüfus, besin maddelerinin artışından daha hızlı bir oranda artar ve böylece zamanla kişi başına düşen besin miktarı azalır. Malthus’un fikrinin temeli şudur: uygun şartlarda herhangi bir kısıtlayıcı faktör yoksa nüfus geometrik dizi biçiminde artar, oysa besin maddeleri üretimi aritmetik ancak dizi biçiminde arttırılabilir [3]. Malthus’undenemesinde adı geçen düşünürlerden biri olan Godwin’in, “Enquiry Concerning Political Justice and its Influence on Morals and Happiness” (Politik Adalet ve onun Ahlak ve Mutluluk Üzerindeki Etkileri İle İlgili Bir İnceleme) adlı eserinde söylediği gibi; “*toprak ne zaman, daha fazla bir nüfusu kabul etmezse, insan da o zaman sayıca artmayı durdurur*” [4].

Ricardo’ya göre, toprağın ilksel ve tüketilemez verim gücü, kıt bir üretim girdisidir. Bu girdi, tabiatın bir bağıışı olup, kapital yatırımlarıyla sağlanan toprak ıslahatını kapsamaz. Ne var ki, tabiatın bağıışladığı bu ilksel ve tüketilemez verim gücünün miktarı sabittir. Ekonomi gelişirken, talep artarken, nüfus ile kapital miktarı da bu, kıt girdiye oranla artar. Bunun bir sonucu, üretimin tabii verimi daha düşük topraklara doğru genişlemesi dolayısıyla, bu alanlarda üretim maliyetinin yükselmesidir. Ürünün fiyatı marjinal topraklarda çalışan tarımsal firmaların emek ile kapitali kapsayan birim maliyetini karşılayacak yükseklikte oluşur [5]. Bugün yüzleştığımız gıda krizi de genel hatları ile hem Ricardo’nun bahsettiği marjinal tarım alanlarında üretim yapmanın maliyetinin çok yüksek olmasının hem de gitgide marjinal alanların dahi yok olmasının iktisadi neticesidir. Tarım alanlarının aşağıda bahsedeceğimiz nedenlerle tarıma elverişsiz hale gelmesinin tarım sektörü için önemli bir istihdam sorunu ortaya çıkaracağı, tarımdaki iş kaybının diğer sektörlerce yaratılabilecek istihdam olanaklarından fazla olması sonucunda da işsizlik ve yoksulluğun hızla artacağı muhakkaktır.

Dünya nüfusundaki hızlı artışın bu sorunu daha da derinleştireceğinden şüphe edilmemelidir. Yine Malthus’a göre; nüfus eğer kontrol edilmezse 225 yılda 512 misli artacak, buna karşın, yiyecek miktarı aynı dönemde sadece 10 misli artacaktır. Kendi ifadesi ile “*rakamlar hakkında küçücük bir bilgi dahi, birinci gücün ikincisi ile mukayese edildiğinde ne kadar büyük olduğunu anlamaya yeter. Yiyecekleri insan yaşamı için gerekli kılan doğa kanunu nedeniyle, bu iki eşit olmayan güce ait etkilerin birbirine eşit hale getirilmesi lazımdır*” (Savaş, a.g.e., sf.345). Bununla birlikte Ricardo’ya göre tarımsal üretim fonksiyonu azalan getiriye sahiptir. Bunun nedeni de toprak arzının sabit, toprak verimliliğinin de eşit olmamasıdır. Ricardo’ya göre üretim tekniğindeki ilerlemelerin üretimdeki azalan getirinin etkilerini giderebilir fakat bu geçici bir durumdur, dolayısıyla, tarımda üretim maliyeti gittikçe yükselecektir. Diğer bir deyişle tarım teknolojisindeki ilerlemeler toprağın arzı sabit kalacağı için gıda kıtlığına çözüm olamayacak bu da fiyatları sürekli olarak yukarı ittirecektir. Söz gelimi; 1950 yılında yaklaşık 2,5 milyar olan dünya nüfusu 2010 yılında yaklaşık olarak 7



milyara yükseldi<sup>3</sup>. Yani dünya nüfusu bu süre zarfında yaklaşık 3 kat artış gösterdi. Bu nüfusu beslemek için gerekli olan tarım alanları ise hemen hemen aynı seviyede kaldı. 1961’de yaklaşık 0,34 hektar olan dünya kişi başı ekilebilir alan 2008 yılında yaklaşık 0,21 hektara geriledi<sup>4</sup>. Buna karşılık geçtiğimiz elli yılda dünya A.B.D. doları cinsinden ve GSYİH olarak yaklaşık 6 kat büyüdü<sup>5</sup>.

### 3. Gıda Krizi

Dünya ekonomik olarak büyük bir artış gösterirken insanoğluna sunduğu doğal kaynaklar açısından bu kadar cömert davranmadı. Buharlaştırma yoluyla taze su üretim kapasitesinde ciddi bir değişiklik olmadı<sup>6</sup> fakat Dünya Bankası istatistiklerine göre;2000 yılında 2,481 trilyon metre küp olan dünya su tüketimi 2009 yılında 3,908 trilyon metre küpe yükseldi<sup>7</sup>. Tablo 1’de görülebileceği gibi Uluslararası Hububat Konseyi tahminlerine göre; 2010 / 2011 ve 2011 /2012 dönemlerinde hububat tüketimi, üretiminden fazla gerçekleşecektir.

**Tablo 1: Dünya Toplam Hububat Durumu (Yıl / Milyon Ton)**

	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011*	2011/2012**	
					27.Eki	24.Kas
<b>Üretim</b>	1699	1802	1799	1752	1819	1816
<b>Ticaret</b>	240	250	240	243	250	254
<b>Tüketim</b>	1678	1731	1768	1786	1828	1826
<b>Stok</b>	303	373	404	370	360	360

**Kaynak:** International Grains Council, “Grain Market Report”, 24 Kasım 2011

(\*) Tahmin

(\*\*) Öngörü

Dünya tahıl üretimi bireysel düzeyde beslenme yeterliliğinin, küresel düzeyde de gıda güvenliğinin temel göstergesidir. 1950’den 1996’ya kadar yaklaşık üç kat büyüyen tahıl hasadı, 2003’e kadar artış kaydetmeden yedi yıl aynı düzeyde devam etti. Ve bu yılların son dördünde üretim, tüketime yetmedi. 2002’de ve sonra 2003 yılında yine görülen 100 milyon tonluk açık, kayıtlara geçen en büyük açık oldu. Dört yıl boyunca tüketim üretimi aşarken dünya tahıl stokları otuz yılın en düşük düzeyine geriledi. Stokların bu düzeyde olduğu son

<sup>3</sup> Birleşmiş Milletler, World Population Prospects: The 2010 Revision, <http://esa.un.org/wpp/Excel-Data/population.htm>, Erişim 30.11.2011

<sup>4</sup> Dünya Bankası, İstatistik Web Portalı, <http://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.ARBL.HA.PC>, Erişim 30.11.2011

<sup>5</sup> Dünya Bankası, İstatistik Web Portalı, <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>, Erişim 05.12.2011

<sup>6</sup> Pacific Institute, The World’s Water, Water Data, <http://www.worldwater.org/data.html>, Erişim 16.12.2011

<sup>7</sup> Söz konusu istatistiklerde su tüketimi, “water withdrawal” yani uygun kaynaklardan herhangi bir amaçla tüketilmek üzere alınan su miktarı olarak değerlendirilmiştir.



tarih olan 1972 – 1974'te, buğday ve pirinç fiyatları ikiye katlanmıştı. O yıllarda ithalatçı ülkeler yetersiz stoklar için şiddetli bir rekabete girmiş, kıtlık siyaseti ortaya çıkmış, Amerika Birleşik Devletleri gibi bazı ülkeler ihracatlarını sınırlamıştı [6]. Fakir Afrika ülkeleri başta olmak üzere tahıl üretiminde görülen azalış geri kalmış bölgelerde insan sağlığını olumsuz yönde etkilemekte ve sosyal çatışmalara yol açmaktadır. Unutulmamalıdır ki, çoğu Afrika ve Asya'da yaşayan yaklaşık 1 milyar insan günde 1ABD dolarından daha az bir parayla geçinmek zorundadır.

Dünya nüfusunun büyük bölümü, iklimsel değişikliklere karşı hassas konumda bulunuyor fakat bu tehlikeler eşit biçimde dağılmıyor. Bu durum çok ciddi küresel adaletsizlikleri yansıtıyor: yüksek düzeyde sera gazı emisyonlarından kazanç sağlayan ülkeler, iklim değişikliğinden en az etkilenenler olacak; bu soruna katkısı en az olanlar ise en çok etkilenen kesimi oluşturacak. İklim değişikliği tehlikesinin adaletsiz dağılımı, doğal afetlerin adaletsiz dağılımını gözler önüne seriyor: 2007'de Asya doğal afetlerin en şiddetli ve en etkili olduğu bölgeydi. Dünya genelinde bilinen %37'si ve toplam kurban sayısının %90'ı bu kıtadaydı. İnsan faaliyetlerinden kaynaklanan iklim değişikliği büyük olasılıkla en çok gelişmekte olan küçük ada devletleri, en yoksul ülkeler ve Afrika ülkeleri üzerinde etkili olacak. Küresel emisyonun sadece %3,2'sini yaratan (Güney Afrika dışında)bu ülkelerin toplam sayısı 100'e ve nüfusu da bir milyardan fazla insana ulaşıyor [7].

#### 4. Gıda Fiyatlarında Meydana Gelen Şoklar

Net gıda ve petrol ihracatçısı fakir ülkeler fiyat şoklarından en fazla etkilenen ülkeler olacaklardır. Aslında esas sorun; gıda krizinin, hükümetlerin para ve maliye politikalarıyla müdahale etmek zorunda kalacakları bir enflasyon ve makroekonomik dengesizlik sorunu ortaya çıkarmasıdır. Net yiyecek ithalatçısı konumunda olan ülkelerin çoğu, para rezervleri alarm verdiği için, gıda tüketimini kısıtlamak ya da karne ile dağıtmak gibi önlemlere başvurmak zorunda kalmışlardır. Bununla birlikte, yüksek gıda fiyatları, politika yapıcıları, çiftçileri ve yatırımcıları tarımsal verimliliği artırma hususunda teşvik edici olabilmektedir. Geçmiş gıda fiyat şokları kaybedenler yarattığı gibi kazananlar da yaratmıştır. Örneğin gıda fiyatlarının artışı gıda üreticisi ülkelerin ihracat gelirlerini arttırırken, gıda ithalatçısı ülkelerin ithalat giderlerini büyütüştür. Gelişmekte olan ülkeler açısından bakıldığında artan gıda fiyatları gıda arzının arttırılabildiği bölgelerde kırsal nüfusun refah düzeyini arttırabilir fakat buna mukabil artan gıda fiyatları kırsal bölgelerde yaşayan fakir halkın açlık sınırına yaklaşması sonucunu da doğurabilir [8].

2011 yılı için gıda fiyatları hala yükselme eğilimindedir. Ama örneğin; gelirlerinin yalnızca onda birini gıda alışverişine ayıran Amerikalılar için gıda fiyatlarındaki artış henüz çok rahatsız edici bir seviyeye gelmemiştir. Fakat gelirlerinin %50 ila %70 arasında değişen bir kısmını gıdaya harcamak zorunda kalan dünyanın en fakir 2 milyar insanı için durum aynı değildir. Onlar günlük ortalama iki öğün olan gıda tüketimlerini günlük tek öğüne düşürmek zorundadırlar [9].





**Tablo 2: Seçilmiş Tahılların Dünya Çapında Üretici Fiyatları (ABD Doları / Ton)**

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Arpa	12976,9	12687,2	12576	11961,2	13648,5	14517,4	202523	39754,4	20014,2	29032,1	18640,5
Kara Buğday	3335,1	4145,3	3695,2	3467,3	4248,2	45358	8113	8113	8113	8746,8	7236
Yem	2199,6	2210,9	2783	2409,8	2385	2968,7	4411,8	4411,8	4411,8	6188,4	3175,9
Mısır	21103,4	20728,4	20071,9	19662	21068	22571,5	31243,4	31467,5	31628,6	32598,7	31594,3
Darı	7312,8	7908,7	8182,2	8056,6	8689,8	9409,9	12329	12529	12529	16338,7	14975,4
Yulaf	7318,2	7421,2	7319,1	8189,6	8727,5	9448,6	13775,3	13676,9	13374,7	15614,8	11761
Pirinç, çeltik	25639,8	23919,4	23543,2	22997,8	27372	26714,2	34557,8	34728,3	34239,4	41628,5	36428,9
Çavdar	6861	6193,1	6766,6	40878,2	6714,5	7365,5	11621,6	11118,9	10765	14680	8370,3
Buğday	16812,1	16552,1	16372,7	15235,7	17374,3	18208,8	24110,3	24110,3	23909,4	31679,3	22614,3

**Kaynak:** BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) İstatistikleri

Tablo 2’de görüleceği üzere 2008 yılında tahıl fiyatlarında çarpıcı bir artış yaşanmıştır. Küresel gıda fiyatlarındaki artışın ekonomik ve ekolojik nedenleri söz konusudur. Ekonomik nedenlerin başında, küresel emtia fiyatlarındaki artışın beraberinde getirdiği enflasyonist baskı gelmektedir. Emtia fiyatlarındaki artış enflasyona neden olmakta, artan enflasyon da gıda fiyatlarına yansımakta ve bu sarmal etki sürüp gitmektedir. Bununla birlikte gıda fiyatlarındaki artış her ekonomiyi (döviz kuru, fiyat dengeleyici politikalar vb. sebeplerle) aynı zamanda ve aynı oranda etkilemez. Fakat gıda fiyatlarındaki artışların (farklı derecelerde gecikme süreleri ile) gıda dışı (genel) enflasyon oranında artışa yol açacağı muhakkaktır. Tablo 3 ‘te görebileceği gibi küresel gıda fiyatları 2011 yılında daha önce görülmemiş bir seviyeye ulaşmıştır. Ve sonraki yıllarda da bu artış eğiliminin devam etmesi beklenmektedir.

**Tablo 3: Yıllar İtibariyle Gıda Fiyat Endeksi\***

	Gıda Fiyat Endeksi	Et Fiyat Endeksi	Süt Ürünleri Fiyat Endeksi	Tahıl Fiyat Endeksi	Yağ Fiyat Endeksi	Şeker Fiyat Endeksi
1990	105,4	124	74,8	97,7	74	178,1
1991	103,6	125,4	79,6	97,1	79,1	127,2
1992	108,5	125,2	95,4	102,5	84,3	128,5
1993	104,6	118,1	84,6	99,5	86	142,2
1994	110,6	115	82,3	104,5	113,4	171,8
1995	123,2	118,4	109,6	119,3	125	188,5
1996	129,1	128,4	109,4	140,8	111,2	169,7
1997	118,5	123,2	105,1	112,4	112,5	161,4
1998	107,1	103,2	99,1	99,9	129,9	126,6
1999	92,4	97,8	86,3	90,6	91,6	89
2000	90,4	95,8	95,4	85,2	67,8	116,1
2001	93,4	96,5	107,1	86,5	67,6	122,6
2002	89,9	89,5	82,2	94,4	87	97,8
2003	97,7	96,8	95,1	98,1	100,8	100,6
2004	112,4	113,7	122,6	107,5	112,2	101,7
2005	117,3	120,1	135,4	103,5	103,6	140,3



## AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 29 Mart – Nisan 2012

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>



2006	126,7	118,5	128	121,7	112,5	209,6
2007	158,7	125,1	212,4	166,9	170	143
2008	199,8	153,2	219,6	237,8	227,2	181,6
2009	156,9	132,9	141,6	173,7	150,9	257,3
2010	185,3	152,2	200,4	182,6	194,2	302
2011	229	176	222,2	249,4	254,5	372,8

**Kaynak:** FAO FoodPrice Index,

<http://www.fao.org/worldfoodsituation/wfs-home/foodpricesindex/en/>

(\*) 5 emtia kaleminin (et, süt ürünleri, tahıl, yağ, şeker) 2002-2004 dönemi ticaret paylarına göre ağırlıkları nazara alınarak oluşturulmuştur. Endeks oluşturulurken 2002-2004 dönemi endeks değeri “100” olarak kabul edilmiştir.

Yükselen gıda fiyatlarının özellikle net gıda ithalatçısı konumundaki gelişmekte olan ülkeler açısından yıkıcı sonuçlar doğuracağı doğrudur. Bununla birlikte gıda fiyatlarındaki artış net gıda ithalatçısı olan ülkeler açısından bir avantaj olmaktadır. Örneğin gıda fiyatlarının artışı gıda üreticisi ülkelerin ihracat gelirlerini arttırırken, gıda ithalatçısı ülkelerin ithalat giderlerini büyütüştür. Gelişmekte olan ülkeler açısından bakıldığında artan gıda fiyatları gıda arzının arttırılabildiği bölgelerde kırsal nüfusun refah düzeyini arttırabilir fakat buna mukabil artan gıda fiyatları kırsal bölgelerde yaşayan fakir halkın açlık sınırına yaklaşması sonucunu da doğurabilir.

### 5. Sonuç ve Öneriler

Besin kıtlığı günümüz dünya siyasetinin önemli dinamiklerinden biri olma yolundadır. Geçmişte gıda fiyatlarında meydana gelen ani artışlar genellikle dönemsel iklim koşullarında ortaya çıkan olumsuzluklar (Asya’da muson yağmurlarının yeterli yağmaması veya Avrupa’da görülen aşırı sıcak dalgası gibi) nedeniyle ortaya çıkmaktaydı. İklim koşullarının tarıma elverişli olmaması küresel gıda arzında açıklara sebep olmakta bu da fiyatların yükselmesi sonucunu doğururdu. Günümüzde karşılaştığımız sorun ise daha çok, aşırı nüfus artışına paralel olarak talepte meydana gelen artışların dünya tarım kapasitesi tarafından karşılanamamasıdır. Esas sorun dünyanın gıda üretim sınırına neredeyse dayanmış olmamızdır. Buna rağmen dünya çiftçileri her yıl fazladan 80 milyon insan daha beslemek zorundadırlar. Ayrıca çağımızda beslenme artık karın doyurmanın ötesine geçmiştir. Et, süt, yumurta gibi daha kaliteli gıdalara olan talep gittikçe artmaktadır.

Alternatif enerji kaynağı arayışı biyoyakıtların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Çevre dostu olduğu ileri sürülen biyoyakıtlar zaten kıt olan tahılların gıda yerine etanole dönüştürülmesine sebep olmuştur. Avrupa Birliği 2020’ye kadar taşıma amaçlı enerji tüketiminin %10’unu yenilenebilir enerji kaynaklarından (büyük oranda biyoyakıtlardan) sağlamayı hedeflemektedir. Büyük miktarlarda hububatın yakıtla dönüştürülüyor olması hububat fiyatlarını petrol fiyatlarına bağlı hale getirmiştir. Eğer petrol varil fiyatı yükselmeye devam



ederse bu yakıt için hububat talebinin artması anlamına gelecektir ki bu da hububat fiyatlarını yükseltici bir faktör olacaktır. Hububat fiyatlarının daha da yükselmesi ise gıda arz güvenliği zaten tehlikede olan pek çok gelişmekte olan ülkedeki hane halklarının aç kalması sonucunu doğuracaktır.

Hava sıcaklığında meydana gelecek 1 derecelik artışın tarımsal üretimde yaklaşık %10'luk bir düşüş meydana getireceği tahmin edilmektedir. Küresel ısınma ve su kaynaklarının yetersizliği önümüzdeki yıllarda tarımsal üretimin önünde en büyük engeller olacaktır. Saydığımız bu olumsuz koşulların bertaraf edilebilmesi öncelikle tarımsal momentumun sağlanması ile mümkün olabilir bu da oldukça az olan tarımsal alanlardan maksimum verim alabilmek üzere girişimde bulunmayı gerektirir. Bunun için öncelikle; (1) tarım topraklarının verimli yüzey kısmının yok olmasını önlemek üzere erozyonla mücadele edilmelidir. (2) Tarımsal altyapı güçlendirilmeli, tarımın desteklenmesi için fonlar oluşturulmalıdır. (3) Stratejik tarımsal ürünler belirlenmeli (daha çabuk büyüyen soya, fasulye, darı vb.) ve bunların üretimine öncelik verilmelidir. (4) Biyoyakıt üretimi kontrol altına alınmalı ve alternatif yenilenebilir enerji kaynakları desteklenmelidir. (5) Son olarak gıda ürünlerinin fiyatları üzerindeki spekülasyon müdahaleleri mutlaka önlenmeli, bunun için düzenlemeler yapılmalıdır.

### Kaynakça

- [1] **Conceicao, P., R.U. Mendoza**, “Anatomy of the Global FoodCrisis”, Third World Quaterly, Vol: 30., No: 6, 2009, sf.1159
- [2] **Kuyucuklu, Nazif**, “Doğal Kaynaklar ve Çevre Ekonomisi”, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1998, sf.86
- [3] **Malthus, Thomas Robert**, "Nüfus Artışı Hakkında Araştırma", 6. Baskı, 1826, <http://www.econlib.org/library/Malthus/malPlongCover.html>, Erişim 30.11.2011
- [4] **Savaş, Vural**, “İktisatın Tarihi”, 4. Baskı, Ankara, 2000, sf.343
- [5] **Kazgan, Gülten**, “İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi”, 11. Basım, 2004, İstanbul, sf.83
- [6] **Brown, Lester R.**, “Dünyayı Nasıl Tükettik”, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 2009, sf.4
- [7] **TheWorldwatchInstitute**, “Dünyanın Durumu 2009”, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2009, sf.264
- [8] **Kamgnia, Bernadette Dia**, “PoliticalEconomy of Recent GlobalFoodPriceShocks: Gainers, LosersandCompensatoryMechanism”, Journal of AfricanEconomies, Vol: 20, 2011, sf.142 – 210
- [9] **Brown, Lester R.**, “The New Geopolitics of Food”, ForeignPolicy, Mayıs-Haziran 2011